

Sphaerium (Cyrenastrum) solidum (Normand, 1844),
Corbicula fluminea (O. F. Müller, 1774)
újabb magyarországi és szlovákiai előfordulása
(Bivalvia: Sphaeriidae, Corbiculidae)

Varga András, Kovács Tibor & Juhász Péter

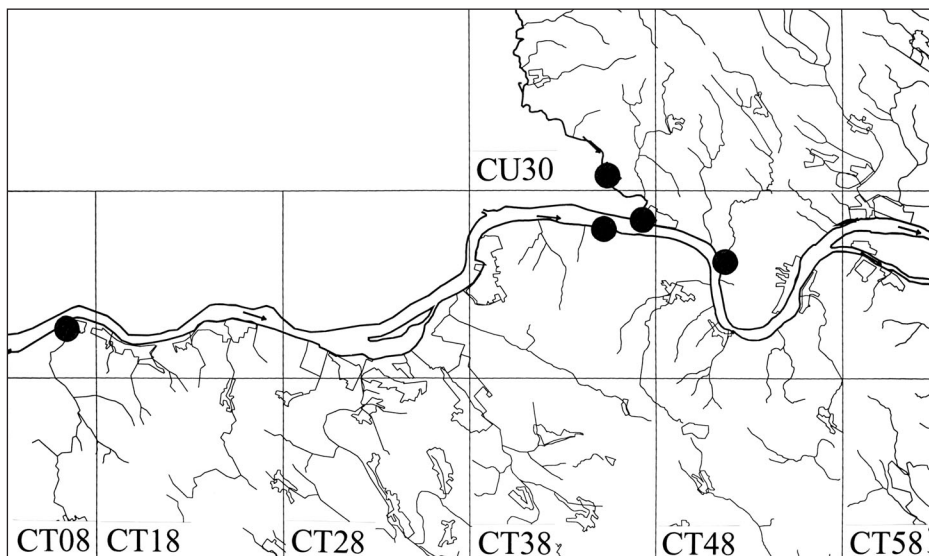
Abstract: *New Occurrence of Sphaerium (Cyrenastrum) solidum* (Normand, 1844) and *Corbicula fluminea* (O. F. Müller, 1774) in Hungary and in Slovakia. New data are given about the distribution of the above mentioned two species at river Danube and river Ipoly.

Key words: mollusca, fresh water, Hungary, Slovakia

Sphaerium (Cyrenastrum) solidum (Normand, 1844)

Az első hazai közlését (Varga & Juhász 2002 – Süttő, Duna 1744 fkm, CT09) követő időszakban a Duna és az Ipoly folyók intenzív kutatása során újabb példányai kerültek elő, alátámasztva azt a feltételezésünket, hogy a faj a Duna vízrendszerének magyarországi szakaszán elterjedtebb lesz. A 2002–3. évi alacsony vízállási viszonyok nagyban elősegítették, hogy a *Sphaerium solidum* kis példányszámú izolált populációira rábukkanhassunk.

Ha összehasonlítjuk a dunai és az ipolyi lelőhelyek ökológiai viszonyait, az alapvető különbség az élőhelyek alzatában van, a dunai pontokon iszapos közegben, az Ipolyon homokban fordult elő a faj.

1. sz. ábra: *Sphaerium (Cyrenastrum) solidum* (Normand, 1844) elterjedési adatai.

A lelőhelyek jellemzése. Duna jobb part: Pilismarótnál (1709,7 fkm) szakadó partfal mellett, iszapos alzaton a parttól 1-2 méterre, kb. 50 cm-es vízállásnál. Bal part: Szob közelében (1707,5 fkm) iszapos alzat kb. 50 cm-es vízmagasság, a parttól 1–2 m-re, Zebegény Hajóállomás közelében (1703,7 fkm) iszapos alzat.

Az ipolyi előfordulása a torkolattól kb. 4 km-re található, Ipolydamásd és Chl'aba (Helemba) volt határátkelőnél lévő homokháton. A faj megtalálását nagyban elősegítette az Ipoly szokatlanul alacsony vízállása (50–60 cm-es vízmélység). A folyó magyarországi oldalán 3 példány, a szlovákiai oldalon 2 példány került elő. A populáció minden kétséget kizáróan a Duna felől nyomulhatott fel. A kísérő Mollusca faunát az alábbi lista tartalmazza. A példányszámok érzékeltetik az itt élő fajok mennyiségi viszonyait. (A fajnevek utáni két számoszlop első tagja a magyarországi, a második pedig a szlovákiai Ipolyszakaszon gyűjtött anyag példányszámára – iszap és egyelési minták – vonatkozik.)

<i>Galba truncatula</i>	1	–	<i>Pisidium henslowanum</i>	4	2
<i>Lithoglyphus naticoides</i>	8	3	<i>Pisidium supinum</i>	10	7
<i>Physella acuta</i>	1	–	<i>Pseudanodonta</i>		
<i>Theodoxus danubialis</i>	38	23	<i>complanata</i>	1	2
<i>Valvata naticina</i> (friss házak)	3	–	<i>Sphaerium corneum</i>	2	1
<i>Viviparus acerosus</i>	3	1	<i>Sphaerium rivicola</i>	1	–
<i>Anodonta anatina</i>	1	1	<i>Sphaerium solidum</i>	3	2
<i>Anodonta cygnaea</i>	–	1	<i>Synanodonta woodiana</i>	1	2
<i>Corbicula fluminea</i>	1	1	<i>Unio crassus</i>	1	2
<i>Dreissena polymorpha</i>	–	1	<i>Unio pictorum</i>	4	5
<i>Musculium lacustre</i>	2	1	<i>Unio tumidus</i>	1	1
<i>Pisidium amnicum</i>	1	–			

Az Ipoly ritka elemekben gazdag makroszkópikus gerinctelen faunájára (Plecoptera; Ephemeroptera, Coleoptera, Heteroptera) már több publikáció felhívta a figyelmet: Krno 1997, Kovács et al. 2002. A fenti Mollusca adatok tovább növelik folyó élővilágának értékét.

Duna

Zebegény, Hajóállomás, Duna 1703,7 fkm (CT49), 2002.08.07., Juhász Péter, Kovács Tibor (2).

Szob, Hideg-rét, Duna 1707,5 fkm (CT39), 2003.02.20., Kovács Tibor, Juhász Péter (1).

Pilismarót, Sas-hegy, Duna 1709,7 fkm (CT39), 2003.04.13., Kovács Tibor, Tóth Balázs (1).

Ipoly

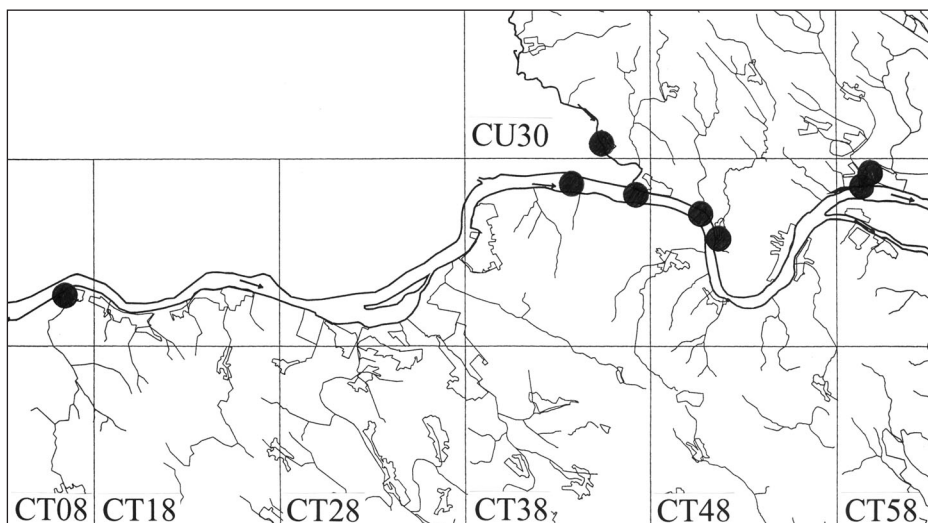
Ipolydamásd, volt határátkelő, Ipoly (CU30), 2003.05.29., Kovács Tibor, Varga András (3).

Szlovákia: Chl'aba (Helemba) volt határátkelő, Ipoly (CU30), 2003.05.29., Kovács Tibor, Varga András (2).

Corbicula fluminea (O.F. Müller, 1774)

Első hazai közlésekor (Csányi 1998–99) már a Duna alsó szakaszának egyik jellegzetes faja volt Pakstól Mohácsig. Fehér & Gubányi (2001) munkája csak a Gerjen komplexítő lelőhelyet említ.

ti. Varga & Uherkovich (2002) Gemenc térségéből közölt újabb előfordulási adatokat. Egyes folyószakaszokon a fővenyt vastagon betérítik a kisodródott üres és kisebb számban az élő egyedei (pl. jobb part, Gerjen kompkikötő), ez egyértelmű bizonyítéka annak, hogy a folyó egyes szakaszain hatalmas tömegben tenyészik. Hasonló feldúsulásait tapasztaltuk Pilismarót és Zebegény térségében. Gyűjteményi példányaink alapján egészen Süttöig (1744 fkm) hatol fel a Dunán. Ez az invazív faj alkalmas helyeken behatol a folyót tápláló mellékvizekbe is. Eddig ezt két esetben tapasztaltuk. A Kismaros közelében torkolló (1688,7 fkm) Mérges-pataki előfordulását a torkolattól kb. 40 méterre találtuk, ahol a homokos alzaton élő példányai kerültek elő. Második alkalommal az Ipolyban a torkolattól (1708,2 fkm) kb. 4 km-re Ipolydamásd közelében kerültek elő friss üres héjai a folyó homokjában. A faj robbanásszerű expanziója révén rövidesen a hazai Dunaszakaszt legközelebbi előforduló kagylója lesz.

2. sz. ábra: *Corbicula fluminea* (O.F. Müller, 1774) újabb elterjedési adatai.

A *Corbicula fluminalis* (O.F. Müller, 1774)-ről nincs adatunk a Duna felsőbb szakaszáról, természetesen ez nem zárja ki esetleges jelenlétét. Ajánlatos lenne nagyobb mennyiségű parti hordalékot összegyűjteni Zebegény és Pilismarót térségében, ahol az uszadékban tömegesek a *Corbicula* teknők.

Duna

Kismaros, Káposztás, Morgó-patak (CT59), 2003.02.20., Kovács Tibor, Juhász Péter (1 friss fél teknő, 1 db élő példány). (A torkolattól kb. 40 méterre került elő, ahol a patak homokos medrében egy kisebb populációja él.)

Kismaros, Káposztás, Duna 1689 fkm (CT59), 2003.02.20., Kovács Tibor, Juhász Péter (1).
Zebegény, Hajóállomás, Duna 1703,7 fkm (CT49), 2002.08.07., Juhász Péter, Kovács Tibor (2); 2002.09.05., Juhász Péter, (2); 2003.02.20., Juhász Péter, Kovács Tibor (1); 2003.05.29., Kovács Tibor, Varga András (1).

Zebegény, Bőszobi-patak torkolata fölött, Duna 1704,3 fkm (CT49), 2003.03.25., Kovács Tibor (vízszegély, lerakott hordalékában tömeges).

Szob, Hideg-rét, Duna 1707,5 fkm (CT39), 2003.02.20., Kovács Tibor, Juhász Péter (13).
Pilismarót, Helemba-szigettől K-re 2 km, névtelen sziget, Duna 1709,2 fkm (CT39),
2003.04.13., Kovács Tibor, Tóth Balázs (vízszegély, lerakott hordalékában tömeges).
Süttő, csónakkikötő Duna 1744 fkm (CT09), 2001.10.15., Juhász Péter, Békési János (4)

Ipoly

Ipolydamásd, volt határátkelő, Ipoly (CU30), 2003.05.29., Kovács Tibor, Varga András (3).
Szlovákia: Chl'aba (Helemba) volt határátkelő, Ipoly (CU30), 2003.05.29., Kovács Tibor,
Varga András (2).

Anyag: a Mátra Múzeum, Gyöngyös Mollusca gyűjteményében található.

Köszönetnyilvánítás

Köszönettel tartozunk Tóth Balásznak (Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság) terepisme-
retének átadásáért és önzetlen segítségéért.

Irodalom

- Cejka, T. (2002): Mollusca Slovaciae – <http://mujweb.atlas.cz/Veda/Snails/checklist.htm>.
Csányi, B. (1998–99): Spreading invaders along the Danubian highway: first record of
Corbicula fluminea (O. F. Müller, 1774) and *C. fluminalis* (O. F. Müller, 1774) in Hun-
gary (Mollusca: Bivalvia) – Folia Historico-naturalia Musei Matraensis, 23: 343–345.
Fehér, Z. & Gubányi, A. (2001): A magyarországi puhatestűek elterjedése. Az MTM (Ma-
gyar Természettudományi Múzeum) puhatestű-gyűjteményének katalógusa. – MTM,
Budapest, pp.466
Kovács, T., Ambrus, A. & Juhász, P. (2002): Ephemeroptera and Odonata larvae from the
River Ipoly (Hungary) – Folia Historico-naturalia Musei Matraensis, 26: 163–167.
Krnó, I. (1997): Production and distribution of stoneflies (Plecoptera) of Slovakia - In:
Lanoldt, P. and Sartori, M., (Eds.) Ephemeroptera & Plecoptera: Biology-Ecology-
Systematics. MLT – Mauron + Tinguely & Lachat SA, Fribourg/Switzerland, pp.
199–204
Varga, A. & Juhász, P. (2002): *Sphaerium (Cyrenastrum) solidum* (Normand, 1844) a spe-
cies new to the fauna of Hungary (Bivalvia, Sphaeriidae) – Folia Historico-naturalia
Musei Matraensis, 26: 121–124.
Varga, A. & Uherkovich Á. (2002): Malakológiai vizsgálatok a Duna-Dráva Nemzeti Park
Gemenci Tájvédelmi Körzetében (Mollusca) – Malakológiai Tájékoztató, 20:
107–141, Gyöngyös.

VARGA, András

Mátra Museum

H-3200 GYÖNGYÖS

Kossuth Lajos u. 40.

E-mail: avarga.2@dpg.hu

KOVÁCS, Tibor

Mátra Museum

H-3200 GYÖNGYÖS

Kossuth Lajos u. 40.

E-mail: koati@axelero.hu

JUHÁSZ, Péter

Balaton Limnological Research Institut

of the Hungarin Academy of Science

H-8237 TIHANY

Klebelsberg Kunó u. 3.

E-mail: hauki@tres.blki.hu